

УДК: 336.71

ШЛЯХИ ПРИСКОРЕННЯ ІНВЕСТИВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ

Є. Парфенюк

Львівській інститут Міжрегіональної академії управління персоналом

Розкрито основні напрями прискорення інвестування національної економіки. Окреслено конкретні завдання органів державного управління та місцевого самоврядування у сфері інвестиційної діяльності. Висвітлено системний підхід та розглянуто шляхи щодо суттєвого поліпшення і підвищення ефективності інвестиційної діяльності у вітчизняній економіці. Сформульовано систему дієвих та найбільш результативних заходів щодо прискорення інвестування пріоритетних та стратегічних галузей економіки.

Ключові слова: інвестиції, інвестування, інвестиційна діяльність, інвестиційні процеси, національна економіка, інвестиційний клімат, пріоритетні та стратегічні галузі економіки, кредитування, банківські установи, фінансові ресурси.

Серед багатьох проблем, які впливають на складні процеси становлення і ефективне функціонування національної економіки в умовах ринку необхідно виділити найважливішу – це проблему формування фінансових ресурсів, які забезпечують відтворення та оновлення матеріально-технічного потенціалу виробництва. Система фінансового забезпечення розвитку всіх галузей народного господарства включає і такі важливі форми як кредитування та інвестування. Інвестиції, як свідчить міжнародний досвід, відіграють особливу роль у розбудові держави. Позитивні тенденції у розвитку економіки країни дозволяють суттєво вирішити найбільш гострі проблеми, виявити регіональні та галузеві пріоритети, окреслити шляхи реалізації інвестиційної політики.

Останніми роками в інвестиційній діяльності, про що свідчать обсяги інвестицій, які направляються у національну економіку (див. таблицю), з'явилися відповідні умови, які вселяють надію щодо створення можливостей для їх закріплення та подальшого розвитку процесів інвестування економіки незалежної України [1].

Інвестиції в основний капітал (капітальні вкладення)

Показники	Роки							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
інвестиції в основний капітал (капітальні вкладення)	32 573	37 178	51 011	75 714	93 096	125 254	136 166	152 712
темпи зростання до відповідного періоду попереднього року, %	120,8	108,9	131,3	128,0	101,9	119,0	128,7	129,8

Джерело: Бюлетень НБУ, лютий 2009.

Головним завданням нинішнього часу та перспективної стратегії ефективного розвитку всіх сфер господарської діяльності має стати комплексне забезпечення та системний підхід щодо управління процесами оновлення і відтворення виробничого потенціалу усіх галузей народно-

господарського комплексу на засадах запровадження новітніх технологій, нових досягнень науки та інновацій.

Сьогодні з'являється впевненість, що існуючі досі негативні явища та тенденції у інвестиційній сфері можуть бути успішно подолані системним, послідовним, цілеспрямованим і дієвим підходом до вирішення вказаних проблем усіх учасників інвестиційного процесу.

При цьому державна інвестиційна політика повинна базуватись на основній стратегічній меті цілеспрямованого реформування економіки, визначення державних, галузевих та регіональних пріоритетів, прогресивних підходах щодо участі вітчизняних інвесторів у стабілізації і розвитку всіх сегментів економічної діяльності.

З метою організації та координації робіт щодо реалізації визначених пріоритетів повинні бути розроблені відповідні програми, плани заходів, у яких би конкретизувались мета, завдання, терміни виконання, матеріальні, трудові та фінансові ресурси і конкретні виконавці заходів, спрямованих на принципів зрушення у підходах щодо залучення значних обсягів інвестицій, визначення шляхів та напрямів формування інвестиційної політики, підвищення її впливу на процеси реформування та стабілізації економіки і ефективного використання виробничого потенціалу всіх суб'єктів підприємницької діяльності та господарюючих комплексів.

Основними документами, які регламентують та сприяють розвитку інвестиційної діяльності в українській економіці є Указ Президента України "Про заходи щодо поліпшення інвестиційного клімату в Україні", "Програма розвитку інвестиційної діяльності України на 2002–2010 роки" [2, 3]. Крім цих основних документів існує низка інших програмних документів, які відпрацьовані провідними спеціалістами центральних органів державного управління, і які визначають стратегічні та пріоритетні напрями розвитку економіки країни.

Програмними документами передбачається комплекс заходів щодо подальшого поліпшення інвестиційного клімату в державі із врахуванням особливостей розвитку країни в цілому та регіонів зокрема. У розробці заходів щодо раціонального використання інвестицій у вітчизняній економіці приймала участь Консультативна рада з питань іноземних інвестицій в Україні, яка на основі детального і ґрунтовного аналізу визначила пріоритети щодо вливання іноземних інвестицій.

Крім цього, вказана вище група окреслила конкретні завдання органам державного управління та місцевого самоврядування, а саме:

- постійно передбачати у проектах державного бюджету кошти щодо реалізації розробленої програми;
- вносити пропозиції щодо запровадження дієвих і ефективних інвестиційних проектів у окремі пріоритетні галузі економіки і вести постійний контроль за їх реалізацією;
- широкомащтабно висвітлювати питання інвестиційної політики та досягнення України у формуванні сприятливого інвестиційного клімату з метою створення позитивного інвестиційного іміджу України у міжнародних бізнесових колах;
- передбачати у місцевих (обласних, районних, міських та сільських) бюджетах відповідні кошти, необхідні для реалізації програм збільшення обсягів інвестицій для ефективного економічного розвитку регіонів, насамперед тих, які найбільше мають у цьому потребу (гірські та відсталі у економічному розвитку регіони).

Варто зауважити, що крім основних і найбільш дієвих програмних заходів щодо формування позитивного іміджу країни у інвестиційних питаннях з метою суттєвого збільшення обсягів як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій потрібно розробляти додаткові заходи, серед яких можна виділити такі:

- суттєве поліпшення організаційних, правових та економічних умов діяльності інвесторів в Україні;
- створення умов щодо ефективного формування фінансових ресурсів для подальшого їх інвестування у галузі економіки, які потребують інвестиційних коштів;
- розробку правових актів, направлених на недопущення порушень прав інвесторів;
- забезпечення послідовності, прозорості та відкритості процесів приватизації державного майна;

- проведення послідовної політики щодо активізації організаційного та інформаційного забезпечення залучення інвестиційних ресурсів;
- стимулювання процесів укладання угод щодо розподілу продукції;
- проведення заходів щодо активізації інвестиційної діяльності банківських та небанківських установ, особливо небанківських, які інвестують свої кошти у розвиток малого та середнього бізнесу;
- надання дієвої державної підтримки розвитку депресивних територій тощо.

Запровадження розглянутих вище напрямів формування державної стратегії інвестиційної діяльності дає можливість стверджувати, що вони охоплюють досить важливе коло питань і їх реалізація дозволить суттєво поліпшити інвестиційне середовище зокрема і позитивно вплине на економічний розвиток держави в цілому.

Водночас, необхідно зауважити, що вищенаведені програмні документи не враховують низки принципових питань, які постійно постають перед фахівцями сфери інвестиційної діяльності, і які потрібно їм вирішувати самотужки, без участі держави.

Передусім необхідно зазначити проблему вивчення, узагальнення та адаптації і подальшого використання позитивного зарубіжного досвіду та досвіду країн СНД щодо інвестування основного капіталу в умовах української економіки. В цих питаннях заслуговує на увагу досвід країн Західної Європи (Угорщини, Чехії, Польщі), Грузії, Азербайджану та особливо Китаю.

Уважаємо, що сьогодні не приділяється відповідна увага питанням державного управління інвестиційними проектами. Ще не створено системи реєстрації найбільш потужних інвестиційних проектів, банку даних інвестиційних проектів, системи моніторингу реалізації інвестиційних проектів, системи забезпечення управління інвестиційними процесами.

Для ефективного запровадження інвестиційних проектів необхідно розробити механізм проведення їх державної експертизи, що дасть можливість визначити потребу у фінансових ресурсах для таких проектів і у подальшому передбачити відповідні статті у місцевих бюджетах та створити систему пільгової їх підтримки. Ще до сьогодні слабо вирішуються питання щодо проблеми гарантування і страхування інвестицій як для вітчизняних, так і іноземних інвесторів. Потрібно відзначити, що системне управління інвестиційною діяльністю повинно проводитись на належному рівні як на рівні центральних органів, так і на рівні регіональних.

Системний підхід та розгляд шляхів, напрямів і пропозицій щодо суттєвого прискорення і підвищення ефективності інвестиційної діяльності дозволяє визначити такі головні проблеми, яким необхідно приділяти підвищену увагу і приймати рішення, щодо їх вирішення, а саме:

- створювати для інвесторів сприятливе інвестиційне середовище;
- якомога повніше і у короткі терміни визначити загальнодержавні, галузеві та регіональні пріоритети;
- сформуванню комплексну систему державного управління інвестиційною діяльністю;
- консолідувати та постійно розвивати систему формування інвестиційних ресурсів та розширювати джерела фінансування інвестицій;
- створити дієву систему державної підтримки інвестиційної діяльності окремих галузей економіки, територій, господарюючих суб'єктів та інвестиційних проектів.

Основна перевага щодо визначення напрямів інвестування виробництва з боку держави повинна надаватись ключовим, пріоритетним виробництвам, які забезпечують створення інфраструктури, наукомістким, високо-технологічним виробництвам та виробництвам, які випускають продукцію на експорт.

Для підвищення ефективності інвестиційної діяльності у вітчизняній економіці доцільно:

- системно розвивати і надавати дієву підтримку вітчизняним виробникам конкурентної продукції на експорт та поступове витіснення з вітчизняного ринку імпортованих товарів;
- постійно відпрацьовувати схеми та механізми реалізації інвестиційних пріоритетів;
- розвивати та комплексно використовувати усі доступні та можливі джерела залучення інвестиційних ресурсів, як внутрішніх, так і зовнішніх;
- повсюди запроваджувати дієву державну амортизаційну політику, яка б створювала умови щодо забезпечення відсутнього накопичення інвестиційних коштів та прискорене оновлення основного капіталу суб'єктів підприємницької діяльності усіх форм власності;

– розробити і запровадити на всіх рівнях систему державної експертизи інвестиційних проектів, забезпечуючи при цьому ефективну державну підтримку пріоритетних інвестиційних проектів;

– запровадити дієві механізми гарантування і страхування усіх видів інвестицій від можливих ризиків;

– цілеспрямовано, активно та ефективно використовувати інвестиційний потенціал територій регіонів, спрямовуючи їх дії на реалізацію пріоритетів загальнодержавного та регіонального значення;

– організувати вивчення та створити відповідні системи запровадження передового вітчизняного досвіду та позитивного міжнародного досвіду інвестування економіки, в тому числі країн СНД та розвинутих країн світу.

Аналіз та розрахунки вчених-економістів і експертів свідчать, що для нормалізації процесів відтворення основного капіталу обсяги його інвестування повинні становити не менше 20 відсотків внутрішнього валового продукту.

Варто зауважити, що у національній економіці цей показник досить низький, а у останній період 2008 року знизився ще на 12%.

З метою поліпшення цього становища і для вирішення завдань підйому національної економіки необхідно запроваджувати найбільш дієві та найбільш результативні заходи, а саме:

– створити пільгові умови щодо оподаткування прибутку підприємств, які значну частину цього прибутку спрямовують на технічне переоснащення виробництва, модернізацію устаткування і запровадження новітніх технологій та інновацій тощо;

– прискорення виведення з експлуатації морально застарілих та фізично зношених основних засобів;

– орієнтація грошово-кредитної системи на потреби галузей економіки, особливо стратегічних та пріоритетних, а також на розвиток регіонів у фінансовому забезпеченні пріоритетних інвестиційних проектів та програм;

– створення сприятливих умов для прискорення залучення іноземних інвестицій.

Як свідчить вітчизняний досвід інвестиційної діяльності за останні роки, а також прогресивні тенденції, які проявляються у цій сфері у розвинутих країнах, підтверджують те, що основним напрямом подальшого реформування і розвитку національної економіки є стратегічна орієнтація на інноваційний тип розвитку.

Особливе значення таких трансформаційних процесів у вітчизняній системі господарювання визначається комплексом проблем, які у світовому масштабі розв'язуються за допомогою інновацій. Для національної економіки, в першу чергу, це завершення структурної перебудови всього народногосподарського комплексу, прискорення темпів економічного росту; досягнення високої конкурентоздатності продукції на світовому ринку на основі високих темпів оновлення продукції, техніки та технологій; різке збільшення експорту високотехнологічної продукції, виконання високоякісних робіт та надання послуг; поступове забезпечення виробництва товарів та продукції, яка у сучасних умовах імпортується; ефективного використання матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів.

При цьому усі заходи щодо формування сприятливого інвестиційного середовища повинні групуватись навколо таких напрямів інвестиційної діяльності і векторів інвестиційної активності, як:

– законодавче визначення інвестиційної та інноваційної політики;

– спрямування відповідних централізованих інвестиційних ресурсів на виконання першочергових та пріоритетних програм;

– створення високотехнологічних і конкурентоспроможних виробництв для забезпечення майбутнього процесу.

Для суттєвого покращення інвестиційного клімату, ефективного розвитку інвестиційної діяльності та покращення стану інвестиційного середовища в Україні необхідно повсякденно зміцнювати інститути державної влади; вдосконалювати законодавчі акти, особливо ті, які безпосередньо стосуються інвестиційного ринку; зробити дієвою діяльність судів, викоринити злочинність та корупцію. Робота у цьому напрямі повинна проводитись паралельно із досить винятково важливими структурними перетвореннями – формуванням відповідних конкурентних

умов з подальшою лібералізацією національної економіки. При цьому збиткові та неефективні підприємства не отримували підтримки як з боку держави, так і з боку місцевих органів, навіть ті підприємства, які були зайняті у виробництвах стратегічних галузей економіки. Звичайно така політика не зовсім справедлива, адже будь-яке підприємство на тому чи іншому етапі свого розвитку потребує підтримки, особливо фінансової, коли вітчизняний фінансовий ринок не зовсім сприятливий. Розвиток вітчизняної економіки постійно відчував гостру потребу у створенні повноцінної інвестиційної інфраструктури, в першу чергу накопичувальної та розподільчої систем – банківських установ, страхових компаній, пенсійних фондів, кредитних спілок, фондового ринку тощо. Інвестори повинні мати відповідні гарантії та можливості щодо зниження або ж ліквідації ризиків шляхом загальноприйнятих у світовій практиці фінансових та правових інструментів.

Створення сприятливого інвестиційного середовища та посилення механізму мотивації довгострокового інвестування грошових коштів суттєво пов'язане із використанням як ринкових заходів: розвиток здорових конкурентних відносин, обмеження монополізму, забезпечення відповідних умов та можливостей ефективного вкладення капіталу у перспективне виробництво, забезпечення умов використання прогресивних технологій, так і заходів щодо державного управління та регулювання інвестиційної діяльності.

Державна політика по відношенню до вітчизняних інвесторів повинна будуватись на умовах постійного контролю і сприянню у підвищенні їх інвестиційної активності та забезпеченню надійної гарантії захисту вкладених інвестиційних коштів.

З метою забезпечення сприятливих умов щодо залучення капіталу вітчизняних інвесторів потрібно сформуванню дієву систему диференційованих податкових пільг, які б компенсували несприятливі та негативні чинники інвестиційного середовища, а саме:

- субсидії за рахунок загальнодержавних і місцевих бюджетів та інвестування проектів у стратегічні і пріоритетні галузі економіки;
- звільнення від оподаткування прибутку підприємств, частину якого вони спрямовують на розвиток свого виробничого потенціалу, вдосконалення технології виробництва, модернізацію обладнання та устаткування, запровадження передових методів виробництва, забезпечення випуску конкурентоздатної продукції та продукції на експорт; надання пільгових кредитів громадянам на житлове будівництво у доповнення до їх власних коштів.

Загальнодержавні та місцеві органи державного управління і регулювання повинні займати ключові позиції щодо формування стратегічних напрямів інвестиційної політики та визначенні ефективних шляхів і механізмів капіталізації національної економіки. При цьому суть державного управління та регулювання повинна базуватись на формуванні значних фінансових ресурсів для інвестування їх у найбільш пріоритетні галузі економіки та забезпечувати реалізацію цілеспрямованої, дієвої та ефективної системи управління інвестиційною діяльністю.

У першу чергу основні зусилля у цьому напрямі повинні бути спрямовані на розвиток стратегічних галузей економіки та виробництв, які забезпечують експорт, а також зменшують імпорتنу залежність країни.

Аналіз та результати досліджень провідних вітчизняних економістів і науковців підтверджують, що оподаткування не є вирішальним фактором щодо здійснення прямих іноземних інвестицій. У цьому вирішальними є такі фактори, як стабільність системи оподаткування; чіткі механізми та методики обчислення бази оподаткування; чіткі правила обліку витрат та віднесення низки цих витрат на витрати на виробництво тощо.

Так, наприклад, базова ставка оподаткування прибутку німецьких корпорацій встановлена на рівні 70,8 відсотка. Проте цей норматив на практиці зменшується до 50–55 відсотків завдяки численним пільгам, які діють у Німеччині. Це і зменшення бази оподаткування за рахунок віднесення витрат за кредитами на загальні витрати, зменшення бази оподаткування на обсяги коштів, які направляються на розвиток виробництва тощо.

Аналогічних висновків дійшли і фахівці наукових інститутів та консультативних груп країн Західної Європи, які у ході досліджень умов іноземного інвестування опитали найбільш потужних інвесторів, які працюють у різних галузях економіки.

Інвестори розуміють, що прибутковість капіталу визначається не тільки ставкою оподаткування, але як зазначалось вище, методикою обчислення бази оподаткування: порядку обрахування

амортизації, правила обліку запасів, віднесення плати за страхування на витрати виробництва тощо.

З іншого боку, необхідно враховувати і той момент, що у розвинутих країнах напрацьований значний досвід щодо податкового стимулювання іноземного інвестування, яка ґрунтується на постійному заохоченні іноземного інвестування, яке приносить державі відповідні дивіденди. Це і більш дешеві товари у порівнянні із вітчизняними, це і ті товари та продукція, яка не виробляється в країні або ж є дуже енергомісткою тощо.

Отже, можна зробити висновок, що у теперішніх умовах розвитку національної економіки інвестиції відіграють важливу роль. А також необхідно суттєво підвищувати інвестиційну привабливість, розробляти дієві механізми залучення коштів.

1. Бюлетень Національного банку України, лютий 2009.
2. Програма розвитку інвестиційної діяльності України на 2002–2010 роки.
3. Указ Президента України “Про заходи щодо поліпшення інвестиційного клімату в Україні” від 12.07.2001 р., № 512.

WAYS OF ACCELERATION OF INVESTING DOMESTIC ECONOMY

E. Parfenyuk

The Lviv institute of the Mizhregional'noy academy of management a personnel

Basic directions of acceleration of investing of national economy are exposed in the article. Outlined concrete tasks of organs of state administration and local self-government in the field of investment activity. Approach of the systems is reflected and ways are considered in relation to a substantial improvement and increase of efficiency of investment activity in a domestic economy. The system of effective is formulated and the most effective measures on the acceleration of investing of priority and strategic industries of economy.

Key words: investments, investing, investment activity, investment processes, national economy, investment climate, priority and strategic industries of economy, crediting, bank institutions, financial resources.

ПУТИ УСКОРЕНИЯ ИНВЕСТИРОВАНИЯ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ЭКОНОМИКИ

Е. Парфенюк

Львовской институт Межрегиональной академии управления персоналом

Раскрыто основные направления ускорения инвестирования национальной экономики. Очерчено конкретные задания органов государственного управления и местного самоуправления в сфере инвестиционной деятельности. Отражен системный подход и рассмотрены пути относительно существенного улучшения и повышения эффективности инвестиционной деятельности в отечественной экономике. Сформулирована система действенных и наиболее результативных мероприятий по ускорению инвестирования приоритетной и стратегической отрасли экономики.

Ключевые слова: инвестиция, инвестирования, инвестиционная деятельность, инвестиционные процессы, национальная экономика, инвестиционный климат, приоритетная и стратегическая отрасль экономики, кредитование, банковские учреждения, финансовые ресурсы.